A10274W1

FIRST PUBLIC EXAMINATION

PRELIMINARY EXAMINATION

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 14 March 2016, 9:30 a.m. to 12:30 p.m.

HILARY TERM 2016

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader.*

1. Translate into English p. 5 lines 1 to 12. Parse and comment on the following: *pūrayanto* (l. 3), *yathārham* (l. 6), *aṭamānau* (l.8), and *viviśāte* (l. 10).

2. Translate into English p. 20 line 20 to p. 21 line 9. Parse and comment on the following: *āsam* (l. 1), *nirvaṃśo* (l. 2), *upadiṣṭaḥ* (l. 3), and *galitanakhadanto* (l. 4).

3. Translate into English p. 32 line 20 to p. 33 line 8. Parse and comment on the following: *jīvitāśayā* (l. 20), *nivedayitum* (l. 2), *sakopam* (l. 3), and *paśyatu* (l. 5).

4. Translate into English *Bhagavadgītā* II verses 68-72. Scan verse 68 and identify its metre.

5. Translate into English *Bhagavadgītā* XI, verses 25-29. Parse and comment on the following *diśo* (v. 25c), *labhe* (v. 25c), *saṃdṛśyante* (v. 27d), *samṛddhavegāḥ* (v. 29d).

1.

श्रुत्वा तु पार्थिवाः सर्वे दमयन्त्याः स्वयंवरम् ।
अभिजग्मुस् ततो भीमं राजानो भीमशासनात् ॥९॥
हस्त्यश्वरथघोषेण पूरयन्तो वसुंधराम् ।
विचित्रमाल्याभरणैर् बलैर् दृश्यैः स्वलंकृतैः ॥१०॥
तेषां भीमो महाबाहुः पार्थिवानां महात्मनाम् ।
यथार्हम् अकरोत् पूजां ते ऽवसंस् तत्र पूजिताः ॥११॥
एतस्मिन्न् एव काले तु सुराणाम् ऋषिसत्तमौ ।
अटमानौ महात्मानाव् इन्द्रलोकम् इतो गतौ ॥१२॥
नारदः पर्वतश् चैव महाप्राज्ञौ महाव्रतौ ।
देवराजस्य भवनं विविशाते सुपूजितौ ॥१३॥
ताव् अर्चयित्वा मघवा ततः कुशलम् अव्ययम् ।
पप्रच्छानामयं चापि तयोः सर्वगतं विभुः ॥१४॥

2.

व्याघ्र उवाच । शृणु रे पान्थ । प्रागेव यौवनदशायामतिदुर्वृत्त आसम् । अनेकगोब्राह्मणमनुष्यवधान्मे पुत्रा अनेकशो मृता दाराश्च । सांप्रतं निर्वंशो ऽस्मि । ततः केनापि धार्मिकेणाहमुपदिष्टः । दानधर्ममाचरतु भवानिति । तदुपदेशादिदानीमहं स्नानशीलो दाता वृद्धो गलितनखदन्तो दयावांश्च कथं न विश्वासभूमिः । उक्तं च ।

इज्याध्ययनदानानि तपः सत्यं क्षमा दमः ।
अलोभ इति मार्गो ऽयं धर्मस्याष्टविधः स्मृतः ॥
तत्र पूर्वश्चतुर्वर्गो दम्भार्थमपि सेव्यते ।
उत्तरश्च चतुर्वर्गो नामहात्मसु विद्यते ॥

3.

त्रासहेतोर्विनीतिस्तु क्रियते जीविताशया ।
पञ्चत्वं चेद्गमिष्यामि किं सिंहानुनयेन मे ॥

तन्मन्दं मन्दमुपगच्छामि । ततः सिंहो ऽपि क्षुधा पीडितः कोपात्तमुवाच । कुतस्त्वं विलम्ब्यागतो ऽसि । शशको ऽब्रवीत् । नाहमपराद्धः । पथि सिंहान्तरेण बलाद्धृतस्तस्याग्रे पुनरागमनाय शपथं कृत्वा स्वामिनं निवेदयितुमत्रागतो ऽस्मि । सिंहः सकोपमाह । सत्वरं गत्वा मां दर्शय । क्वासौ दुरात्मा तिष्ठति । ततः शशकस्तं गृहीत्वा गम्भीरकूपसमीपं गतः । अत्रागत्य पश्यतु स्वामीत्युक्त्वा तस्मिन्कूपजले तस्यैव प्रतिबिम्बं दर्शितवान् । ततो ऽसौ दर्पाध्मातस्तस्योपर्यात्मानं निक्षिप्य पञ्चत्वं गतः । अतो ऽहं ब्रवीमि । यस्य बुद्धिर्बलं तस्येत्यादि ।

4. तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८
या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ ६९

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।
तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७०

विहाय कामान्यः सर्वान्पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१
एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२

5. दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसंनिभानि ।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ २५
अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसंघैः ।
भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ॥ २६

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥ २७
यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ।
तथा तवामी नरलोकवीरा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ॥ २८
यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतंगा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ॥ २९